

Didaktika VZ1

Organizační formy výuky

- Pod pojmem organizační forma výuky se zpravidla chápe uspořádání vyučovacího procesu, tedy vytvoření prostředí a způsob organizace činnosti učitele i žáků při vyučování
- Organizační uspořádání má na první pohled viditelnou vnější stránku
- Dvě hlediska – s kým a jak pracujeme, kde výuka probíhá

1. Individuální výuka

- Jde o nejstarší organizační formu výuky
- Jedná se o trvalejší kontakt jednoho učitele a jednoho žáka (umělecká výchova, trénink vrcholových sportovců, výuka cizího jazyka – konverzace)
- Produktivita učitele nízká, ale proces učení velmi intenzivní, učitel se může žákovi neustále věnovat

- Žáci jsou zpravidla shromážděni v jedné místnosti, jsou různého věku, různé úrovně vědomostí, jejich počet je různý
- Jeden učitel vyučuje, respektive řídí činnost vždy jednotlivých žáků. Každý pracuje individuálně, navzájem nijak nespolupracují
- Učivo je stanoveno pro každého žáka zvlášť, nejsou žádné společné učebnice ani jiné prostředky sdělování učiva
- Doba vyučování je volná, není přesně určena v časových jednotkách v průběhu dne ani během roku
- Rozmístění žáků a věcných prostředků je libovolné a není nijak přesně určeno

2. Hromadná a frontální výuka

- Všeobecně nejrozšířenější org. formou výuky
- Předpokladem hromadného vyučování je vytvoření skupiny žáků přibližně stejné věkové a mentální úrovně. V praxi to vede k vytvoření školní třídy podle věku dětí
- Žáci v průběhu výuky plní vždy ve stejném čase stejné učební úkoly, stejným způsobem
- Úkolem učitele je řídit učební činnost všech žáků najednou

- Pro takový společný postup všech žáků pod vedením učitele se používá označení frontální výuka
- Žáci jsou vedeni a postupují krok za krokem v jakési pomyslné řadě jeden vedle druhého
- Implicitně se předpokládá, že žáci mimo průměr se přizpůsobí. Pokud se tak nestane, jsou k přizpůsobení donuceni. Ve skutečnosti jsou často jaksi „na obtíž“, vyrušují nebo komplikují práci učitele

- Uspořádání učebny
  - Řady stolků a židlí
  - Zasedací pořádek
  - V popředí většinou místo pro učitele
- Organizační rozčlenění
  - Systém vyučovacích jednotek – 45min, přestávky, rozvrh hodin

Výhody hromadné výuky

- Rychlý rozvoj vzdělanosti více lidí najednou
- Práce učitele je velmi produktivní
- Neveliké fin. náklady
- Stačí základní vyučovací prostředky (tabule a křída 😊)

Nevýhody

- Žák často pasivní příjemce informací a vykonavatel pokynů
- Vyučující vynakládá značné úsilí na udržení pozornosti a na motivaci k učení
- Přehlížení individuální odlišnosti žáků – učitel vidí třídu jako celek
- Nerozvíjí tvořivost a činorodost žáků

- Učitelé často výuku doplňují různými dalšími organizačními formami, které přispívají k větší individualizaci – zadávají a vyhodnocují samostatnou práci žáků, doplňují frontální metody prací ve skupinách, využívají diferenciaci apod. V těchto případech se však vždy jedná o pouhé doplňky

3. Individualizovaná výuka

- Individuální difference mezi žáky, a to i mezi žáky téhož věku
- Požadavek žákovy aktivity
- *Nejcennější a nejtrvalejší jsou poznatky, které žák získal vlastním úsilím a vlastní prací*
- Daltonský plán (H. Parkhurstová), reformní pedagogika
- Žáci značnou svobodu v tom, jakým způsobem budou na úkolu pracovat

4. Projektová výuka

- Jedním z hlavních znaků je integrace tradičních předmětů
- Žáci nemají tradiční povinnost vyslechnout výklad učitele, zapamatovat si látku, umět ji reprodukovat apod. Mají pomocí vyučujícího řešit určitý úkol komplexního charakteru (projekt), který buď přímo vychází z praktických potřeb, nebo je alespoň s praxí úzce spojený. Předložený úkol musí být pro žáky zajímavý a významný, aby se s jeho řešením identifikovali, aby jej přijali za svůj a jako takový jej se zájmem řešili.

4 základní kroky

- Záměr projektu
  - Zpracování plánu
  - Provedení projektu
  - Vyhodnocení projektu
-
- Uspořádání projektu: individuální, skupinové, třídní, školní
  - Nevýhody projektové výuky – časová náročnost na výuku

5. Diferencovaná výuka

- Možnost seskupování žáků do homogenních skupin podle určitých kritérií, učitel může svou práci lépe organizovat
- Diferenciace podle úrovně intelektových schopností, nadání, zájmů, podle místa bydliště
- Diferenciace vnější a vnitřní

6. Skupinová a kooperativní výuka

- Rozdělení třídy do menších skupin – podle druhu činnosti, obtížnosti činnosti, zájmu žáků, pracovního tempa, dovednosti spolupracovat apod.
- Skupinu může vytvořit učitel nebo může vzniknout spontánně
- Zdůrazňován sociální aspekt skupinové výuky – komunikace a kooperace žáků
- Učitel je zde spíše koordinátor a poradce

Literatura

- Kalhous, Obst a kol.: Školní didaktika. Portál. Praha. 2002. ISBN 80-7178-253-X